

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ
KATEDRA RELIGIONISTIKY A FILOSOFIE**

Existencialismus v románech Alberta Camuse

Bakalářská práce

Pardubice 2009

2009

Ela Baťová

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta filozofická
Katedra religionistiky a filosofie
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ela BAŤOVÁ**

Studijní program: **B6101 Filozofie**

Studijní obor: **Filozofie**

Název tématu: **Existencialismus v románech Alberta Camuse**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka se ve své práci pokusí rozebrat Camuseho pojetí života člověka, jenž vnímá okolo sebe svět jako absurditu. Tematizovat bude život v absurdním světě a hledání východiska z něho. Konkrétně se v práci zaměří na romány "Mor" a "Cizinec". Z nich vybere konkrétní postavy a rozebere jejich postoje. Osnova: 1.) Přiblížení základních pojmů: existencialismus, existenciální absurdní situace, atp. ... 2.) Rozbor románu "Cizinec" 3.) Rozbor románu "Mor" 4.) Srovnání hlavních postav 5.) Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CAMUS, A. Cizinec. Praha: Garamond, 2005.

CAMUS, A. Mor. Praha: Hynek, s.r.o., 1997.

CAMUS, A. Pád. Praha: Garamond, 2006.

ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1995.(Výběr.)

A další dle důkladné rešerže, včetně článků.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Tomáš Hejduk, Ph.D.
Katedra religionistiky a filosofie

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. ThDr. Ivan Štampach
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

ABSTRAKT

Předmětem této bakalářské práce je existencialismus v románech francouzského myslitele Alberta Camuse.

Hlavním úkolem práce je ozřejmit Camuseho pojetí života člověka, jenž vnímá okolní svět jako absurditu. Tematizovat budu život v absurdním světě a hledání východiska z něho.

V první kapitole představuji Alberta Camuse a filosofický směr, jehož je reprezentantem a na němž je založená celá moje práce. Vysvětluji nejdůležitější pojmy týkající se existencialismu jak z obecného hlediska tak i z hlediska Camuse či dalších existencialistů.

Ve druhé kapitole se zaobírám románem Mor. Zaměřuji se na prostředí města, ve kterém vypukla morová epidemie. Sleduji přístup obyvatel k nemoci a jejich změny v chování před a po vyhlášení karantény. V důsledku těchto potencionálních zvrátů se může očekávat přehodnocení způsobu života, který občané Oranu doposud vedli.

Ve třetí kapitole svoji pozornost orientuji především na hlavní aktéry románu. Zaměřuji se tedy na konkrétní postavy a jejich vývoj, na reakce obyvatel v dramatických situacích a na změny postojů k životu vyvolané nečekanými událostmi.

V závěru práce shrnuji, na základě rozboru románu a vlastního názoru, celou problematiku a vyzdvihuji rozvoj vybraných postav.

existencialismus- existence- absurdita- revolta

ABSTRACT

The topic of my bachelor thesis is existentialism in the novels by Albert Camus, a French thinker.

The main aim of this thesis is to explicate Camus's conception of human life, which perceives the outside world as absurdity. I will deal with life in the absurd world and with searching for the way out of this absurd world.

The thesis is based on the philosophic course represented by Albert Camus, who is introduced in the first chapter. I will try to explain the most important concepts concerning existentialism – both from the general point of view and from the point of view of Camus and other existentialists.

The second chapter deals with the novel *The Plague*. The area of Oran, the city where the epidemic of plague broke out, is in focus here. I follow the attitude of the inhabitants towards the disease and the changes in their behaviour before and after the announcement of quarantine. Because of this turn of events, re-evaluation of their styles of lives can be expected.

The focus of the third chapter is mainly on the main characters of the novel. The aim is to describe the development of individual characters – reactions of the inhabitants of Oran in tense situations and changes in their attitudes towards life brought about by unexpected events.

The conclusion summarises the whole issue and emphasises the development of selected characters on the basis of the analysis of the novel and my own opinion.

existentialism – existence – absurdity – revolt

PROHLÁŠENÍ:

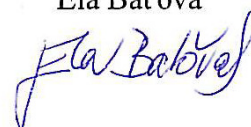
Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou vedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/ 2000 Sb., autorský zákon, a zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle §60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 31.března 2009

Ela Baťová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Tomáši Hejdkovi, PhD. za cenné rady a připomínky, kterými provázel psaní mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	- 9 -
1. ALBERT CAMUS.....	- 11 -
1.1 CAMUS VS. SARTRE	- 13 -
1.2 KONCEPT EXISTENCE.....	- 16 -
1.3 KONCEPT EXISTENCIALISMU	- 17 -
1.4 POJEM ABSURDITA	- 19 -
2. ROZBOR ROMÁNU MOR.....	- 22 -
2.1 SEZNÁMENÍ SE S ORANEM.....	- 22 -
2.2 PROPUKNUTÍ MOROVÉ EPIDEMIE.....	- 25 -
2.3 KARANTÉNA	- 26 -
3. TI, KDO V ABSURDITĚ NALEZLI SMYSL.....	- 29 -
3.1 NÁBOŽENSTVÍ, MOR A ABSURDITA	- 30 -
3.2 VLIV ZDRAVOTNICKÝCH ČET	- 33 -
3.3 POSLEDNÍ FÁZE. VÍTĚZSTVÍ?	- 36 -
4. ANALOGIE DOKTORA RIEUXE A SISYFA	- 41 -
ZÁVĚR	- 42 -
BIBLIOGRAFIE.....	- 44 -

ÚVOD

Téma *Existencialismus v románech Alberta Camuse* jsem si zvolila na základě náhodného seznámení se s několika Camusovými pracemi.

Po bližším obeznámením se s Camusovým životem mě jeho osobnost velmi zaujala. Ač nebyl jeho život příliš dlouhý, byl velmi pestrý a nápaditý, což se promítlo i do jeho děl, která dokáží čtenáře zaměstnat velmi pozoruhodnými otázkami, které člověka během četby nutí k zamyšlení. Dlouho jsem váhala mezi dvěma romány, *Cizincem* a *Morem*. Po přečtení obou knih jsem byla odhodlaná postavit svoji práci na jejich porovnání. V průběhu psaní jsem však dospěla k názoru, že mnohem zajímavější a přehlednější bude zvolit pouze jeden titul. Díky svému dramatickému a poučnému ději zvítězil *Mor*.

Obecně tematika lidské existence je přitažlivým námětem. Bytí člověka a otázky s ním spojené nejsou cizí snad nikomu z nás, tedy ani mně. Celá problematika existence je složitá, díky čemuž je častým předmětem diskuzí snad ve všech společenských kruzích. Protože odpovědi na otázky s ní spojené nejsou a ani snad nemohou být jednoznačné, vzniká zde prostor k rozvíjení vlastních názorů. Na základě popsané skutečnosti jsem se rozhodla tomuto, myslím, stále aktuálnímu tématu věnovat ve své bakalářské práci.

V této práci, která je rozčleněna do čtyř základních kapitol, se pokouším o interpretaci nejdůležitějších otázek souvisejících s filosofií existence.

V první kapitole se věnuji samotnému Albertu Camusovi. Ve zkratce představuji spíše jeho profesní než soukromý život, i když i tato oblast by byla jistě zajímavá. Pokouším se čtenáře seznámit s Camusovým postavením v kruzích odborné veřejnosti. Jako pozoruhodnost uvádím příklad vztahů, které měl Camus s ostatními filozofy. Konkrétně se

zaměřuji na jeho vztah s jedním z nejslavnějších existencialistů- Jean Paul Sartrem. Závěrem první kapitoly vysvětlím základní pojmy, které je třeba objasnit v souvislosti s dalším textem.

V druhé kapitole svoji pozornost zaměřuji již na děj románu *Mor*. Kniha pojednává o morové epidemii, která nečekaně zasáhla město Oran. Soustředuji se proto zejména na epidemii a její jak fyzický tak psychický vliv na občany. pokouším se rozebrat klíčové momenty, nalézt v nich a vyzdvihnout ony existenciální rysy, které do nich Camus začlenil.

Ve třetí kapitole se věnuji hlavním představitelům románu a jejich životním údělům. Hlavním „hrdinou“ je bezesporu doktor Bernard Rieux, jehož postava je mým největším zájmem. Snažím se vystihnout Rieuxův přístup k epidemii, jeho názory na okolní dění a na jednání některých jeho přátel a spoluobčanů. Jakožto lékař je pod velkým tlakem a neustálým drobnohledem. Proto je zajímavým jedincem vystupujícím z řady dalších postav, kterými jsou přítel Tarrou, páter Paneloux či novinář Rambert. Avšak i je neopomím a popisuji jejich postavení ve městě a jejich zúčastnění se zdánlivě beznadějného a nesmyslného boje s epidemií.

V závěrečné čtvrté kapitole srovnávám dvě postavy z Camusových děl. Jde o *Mýtus o Sisyfovi*, jehož hlavní postavou je Sisyfos, a o *Mor* v čele s doktorem Rieuxem. Jejich porovnání mi přišlo zajímavé a na místě. Nejde o hluboce propracovaný rozbor. Spíše než to chci poukázat na podobnost hlavních představitelů v Camusových románech. Ať jde o román *Cizinec*, *Mor*, nebo *Mýtus o Sisyfovi* úděl, životní příběh i situace, do kterých se dostávají se podobají. Vždy jde o absurdního hrdinu, jenž se snaží bojovat a vymanit se z absurdity, která je zastoupena v různých podobách. Někde ji ztvárňuje mor, jinde práce, která musí být vykonávána.

1. ALBERT CAMUS

Albert Camus, narozený roku 1913, byl francouzským spisovatelem, držitelem Nobelovy ceny za literaturu (1957) a filosofem existencialismu. Publikoval díla, ve kterých se zaměřil na existenci života, jako jsou např. romány *Cizinec*, *Mor*, *Mýtus o Sisyfovi*, *Člověk revoltující...*. Existencí života se Camus zabýval ve všech sférách svého spisovatelského působení, mezi než patřily také divadelní hry a adaptace.

Jeho život ukončila tragická automobilová nehoda na dálnici roku 1960. „Jeho smrt byla současně i absurdní. Tak dlouho ve svém díle brnkal právě na tuto strunu, až to vypadá, že se mu chtěla pomstít. Anebo potvrdit jeho duchovní poslání?“¹

Ačkoli Albert Camus nebyl největším spisovatelem 20. století, těšil se ve své době společně s J. P. Sartrem velké oblibě mezi intelektuály.² Za svoji popularitu mohou oba myslitelé vděčit své všestrannosti a umu spojit v jedné osobě vícero povolání a aktivit. Albert Camus, „...tento alžírský rodák... slučuje v sobě zase ateistického filozofa či alespoň filozofického esejistu s romanopiscem, dramatikem,... politickým publicistou.“³

„Camus je prototypem ‚subjektivního myslitele‘.“⁴ Ona subjektivita spočívá v jeho postoji a zájmu o společnost a sebe samého. Spojuje myšlení s existencí. Neabstrahuje jako objektivní myslitelé. Základem jeho myšlení je to, co jej zároveň problematizuje. A sice otázka existování či neexistování. Ve sféře tohoto uvažování potom konkrétně Camuse opravdu zajímá jen jediná nesnáze, a to „smrt z vlastního rozhodnutí.“⁵

---

¹ BUDINSKÝ, L. Lidové noviny. 4. ledna 2000. s. 24.

² VALIUNAS, A. Revue politika, Proglas č. 2. CDK. Roč. 3. 2005. s. 12.

³ ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1992. s. 28.

⁴ JANKE, W. Filosofie existence. Praha: Mladá fronta, 1994. s. 80.

⁵ Tamtéž.

Camus sám sebe nikdy neřadil mezi existencialisty. Dokonce svou příslušnost k tomuto směru popíral.⁶ Svojí tvorbou však jednoznačně přispíval k objasnění či prohloubení existenciálních otázek. Proto Camuse odborná veřejnost stavěla po bok významným existencialistům jako byli J. P. Sartre, K. Jaspers, G. Marcel.... Vlivem svého ateistického zaměření, jenž bylo patrné prakticky ve všech jeho dílech, patřil k ateistickému existencialismu zastávající názor, že „náš svět... je světem bez boha.“⁷ V tomto pojetí se nepočítá s Bohem a tak veškerá zodpovědnost připadá člověku.

„Člověk se může vytáhnout z nicoty pouze vlastním vzmachem, jakoby za vlastní kšticí, a ubránit se tak její ustavičné hrozbě. Je zodpovědný pouze sobě- jinak nikomu jinému, už vůbec ne bohu.“⁸ Faktem je, že pokud se člověk ocitne „na dně“, je pouze na něm, jestli se od něho dokáže odrazit. I když se ho řada lidí snaží všemožně podpořit, počáteční impulz musí přijít od něho samotného. Nebude-li dostatečně chtít, úsilí ostatních bude zbytečné. Jen on sám a nikdo jiný se nedokáže zachránit.

Camus je ateista, protože „křesťanství je mu především filosofií nespravedlnosti.“⁹ Ona nespravedlnost pravděpodobně spočívá v tom, že člověk nábožensky smýšlející nemá právo volby. Již předem musí vycházet z toho, že vše, co se stalo nebo stane je boží vůlí. Pokud je člověk věřící, pak by se měl podřídit křesťanským zásadám a přizpůsobit jim svůj život.

Podle J. P. Sartra, jenž rozdělil existencialismus na křesťanský a ateistický, je základem této filosofie, že „existence předchází *esenci* (podstatu)“.¹⁰ Toto tvrzení říká, že na člověka se nemůžeme dívat stejně jako na věc. Díky jinakosti lze jeho odlišnost představit vztahem existence a

---

⁶ ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1992. s. 28.

⁷ PETŘÍČEK, M. Úvod do současné filosofie. Praha: Hermann&synové, 1997. s. 102.

⁸ STÖRIG, H. J. Malé dějiny filosofie. Praha: Kostelní vydělí: nakladatelství Karmelitánské, 2000, s. 450.

⁹ ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1992. s. 52.

¹⁰ PETŘÍČEK, M. Úvod do současné filosofie. Praha: Hermann&synové, 1997. s. 101.

esence, což lze ukázat na skutečnosti, že lidé vyrábí věci za určitým účelem, přičemž jim je již předem známá podstata (esence) věci, která však ještě neexistuje, není vyrobená.

Camusovo působení na odborné scéně dalo vzniknout mnoha předsudkům, díky nimž byl stavěn do jiného světla, než v kterém se ve skutečnosti pohyboval. Spekulace o jeho osobě začaly na základě úspěchu *Cizince*, obsahům jeho prvotních dramát, představa člověka a světa v *Mýtu o Sisypovi*, přátelství s J. P. Sartrem...¹¹

To a mnoho dalšího přispělo k tomu, že byl Camus označen „nejen ‚karteziánem absurdity‘, ale dokonce existencialistickým nihilistou, popírajícím pozitivní hodnoty a prosazujícím nicotu, smrt a rozvrat.“¹²

1.1 CAMUS VS. SARTRE

Vztah a jeho vývoj je u těchto dvou slavných myslitelů pozoruhodný, což dokazuje i publikace napsaná Ronaldem Aronsonem popisující jejich přátelství, s názvem: *Camus a Sartre: příběh jednoho přátelství a sporu, který ho ukončil*. Aronson v ní objasňuje, proč se nakonec každý vydal jiným směrem, přestože se zpočátku v názorech a filosofických postojích, možná až příliš, shodovali.

Přátelství těchto existencialistů začalo koncem druhé světové války, kdy oba působili v Paříži jako velmi známí talentovaní filosofové a spisovatelé. Dříve než se oficiálně setkali, „recenzovali si vzájemně knihy.“¹³ Oba byli pracemi druhého nadšeni, protože v nich nacházeli mnoho společných rysů, o kterých byli schopni hovořit dlouhé hodiny.

---

¹¹ DUBSKÝ, I. *Caligula*, Stav obležení, doslov. Praha: Orbis, 1965. s. 171.

¹² Tamtéž.

¹³ VALIUNAS, A. *Revue politika*, Proglas č. 2. CDK. Roč. 3. 2005. s. 12.

„... Sartre, který byl Camusem zřejmě uchvácen, mu navrhl, aby zrežíroval... jeho divadelní hru a zahrál si v ní hlavní roli.“¹⁴ Jejich vztah byl velmi vřelý. Oba muži „kladli velký důraz na autenticitu“¹⁵, takže nebylo zarážející, když se ona autenticita občas zvrhla v netaktnost. „Když jednou v noci popíjeli, Sartre učinil prohlášení o jejich vzájemném intelektuálním pořadí. ‚Jsem inteligentnější než ty? Jsem.‘ souhlasil Camus.“¹⁶

Oba měli mnoho společného, avšak když došlo k porovnání těchto mužů, navrch měl, zřejmě, většinou Camus. „Tento mladý muž byl... angažovaným, nikoli však fanatickým či ideologickým spisovatelem, ‚básníkem svobody‘ a politickým aktivistou v jedné osobě.“¹⁷ Camus byl vším, čím chtěl být Sartre, což, zdá se, bylo prvním impulzem vedoucím ke konci přátelství. Mnohým mohlo připadat, jakoby Sartre na Camuse v určitých momentech žárlil. Sartre „se implicitně srovnával s méně inteligentním, nicméně impozantnějším Camusem.“¹⁸

Camus vycítil, že se jím Sartre až příliš zaobírá a snaží se jej nasměrovat k obrazu svému. To podle Aronsona „zkomplikovalo jejich přátelství, neboť to vyvolalo v Camusovi obavu, že ho lidé budou vnímat jako Sartrův výtvar...“¹⁹, což Camuse pochopitelně znepokojovalo, neboť nebylo v jeho zájmu, aby byl brán jako loutka slavnějšího Sartra.

Toto přátelství jako každé jiné nepostrádalo roztržky a pikantnosti. Za zmínku jistě stojí nabídka udělená Camusovi. „Simone de Beauvoir, spisovatelka, jenž byla Sartrovou celoživotní milenkou... řekla Camusovi, že pokud chce, může ji mít.“ Camus odmítl, což překvapivě vyvolalo v Sartrovi pohoršení.

---

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ VALIUNAS, A. Revue politika, Proglas č. 2. CDK. Roč. 3. 2005. s. 13.

¹⁸ VALIUNAS, A. Revue politika, Proglas č. 2. CDK. Roč. 3. 2005. s. 12.

¹⁹ BUDINSKÝ, L. Lidové noviny. 4. ledna 2000. s. 24.

Postupem času jejich přátelství ubývalo na intenzitě. Pozvolna se začali rozcházet v názorech. Rivalita, která se u obou drala na povrch, mohla být do jisté míry vyvolaná i čistě fyzickými aspekty. „Je třeba podotknout, že Sartre byl ošklivý jako ropucha, zatímco Camus byl pohledný a okouzlující.“²⁰

Bod zlomu v přátelství nastal s vydáním Camusovi knihy *Člověk revoltující*, která „rozpoutala polemiku, na jejímž konci je Camusovo ‚vyobcování‘ z řad existencionalistů, přestože klasickým zastáncem této filosofie nikdy nebyl.“²¹ Práce obsahovala Camusovi názory, se kterými se jak Sartre tak většina politické a filosofické veřejnosti neztotožňovala. Sartre dokonce knihu „považoval za útok na svou osobu...“²² Camus nebyl člověkem nechajícím se strhnout davem. Nepatřil k těm, kdo přijímají názor většiny za vlastní, aniž by o daném problému přemýšleli a tím si tak vytvářeli prostor pro svůj subjektivní úsudek. Každý člověk se rodí s čistou myslí, bez názoru na společnost, sebe sama, život, svět... . Obecné povědomí o těchto aspektech získáváme teprve žitím. Během života si vytváříme názor na vše, co nás obklopuje jak vlivem společnosti tak svým rozumem. Důležité je, čím se necháme ovlivnit. Společností nebo vlastním rozumem? Existenci člověka nelze zobecňovat, protože každý je jedinečný. Proto by se, podle mého názoru, člověk měl řídit svým úsudkem a nepodléhat tlaku společnosti, v jejímž středu bývají mocní jedinci nutící zbylou masu lidí ke stejnému směru. Důležité je se ve správnou chvíli z oné masy vymanit a vystoupit proti ní, samozřejmě za předpokladu, že s ní nesouhlasíme. Právě vzdorem utváříme sebe sama a uskutečňujeme své bytí. Vystupujeme ze stínu každodennosti, čímž se stáváme viditelnými.

---

²⁰ Tamtéž.

²¹ BUDINSKÝ, L. Lidové noviny. 4. ledna 2000. s. 24.

²² VALIUNAS, A. Revue politika, Proglas č. 2. CDK. Roč. 3. 2005. s. 13.

Camus byl rebelem, jenž rád o všem polemizuje a vyslovuje nahlas a veřejně svá mínění. „Jde hlavou proti zdi. ...není světové události, aby se do ní nezamíchal, aby razantně nesdělil svůj vlastní názor.“²³

Posledním hřebíkem do pomyslné rakve přátelství se stalo Sartrovo členství v komunistické straně. „Stal se z něj přesně ten druh komunisty, kterým Camus opovrhoval nejvíce...“²⁴

1.2 KONCEPT EXISTENCE

Pojem existence pochází z latinského slova *ex-sistere*, vyvstávat, začínat. V minulosti prošel vývojem. Zatímco ve středověku nebyl často užívaný, v novověku se dostal mezi „běžně“ používané filosofické pojmy a byl blíže specifikovaný. Existence již nenáleží všem jsoucům, „nelze ji popsat racionálními kategoriemi, lze ji pouze nepřímo zakusit, prosvětlit či demonstrovat.“²⁵ Je striktně vymezená člověku, takže je spojená s konečností, svobodou, sebezpřesahem, neopakovatelností, časovostí... .

S časovostí člověka souvisí jeho dějinnost, přičemž tyto dva pojmy nenesou tutéž definici. Pojem *dějinnost* je vnímán jako proces, v němž „poznávám, že jsem v čase, a současně vím, že sám nejsem časový. Dějinnost je jednota času a věčnosti.“²⁶ Koncept dějinnosti později zajímavě rozvíjel například M. Heidegger:

„... prostřednictvím existenciálu časovosti uvádí člověka jako dějinnou bytost... dějiny jsou možné proto, že člověk je bytostně dějinný.“²⁷ Tím, že si uvědomujeme časovost, která ohraničuje naši

---

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Kolektiv autorů. Filosofický slovník. Olomouc: Olomouc, 2002. s. 116.

²⁶ STÖRIG, H. J. Malé dějiny filosofie. Praha: Kostelní vydří: nakladatelství Karmelitánské, 2000, s. 448.

²⁷ Kolektiv autorů. Filosofický slovník. Olomouc: Olomouc, 2002. s. 81.

existenci, připouštíme vlastní konečnost, vlastní smrt, díky čemuž má náš život smysl.

1.3 KONCEPT EXISTENCIALISMU

Existencialismus je filosofický směr, který svým vznikem spadá do doby mezi 1. a 2. světovou válkou. Za zakladatele existencialismu je všeobecně označován dánský filosof a myslitel Soren Kierkegaard. Tyto dvě události zásadně ovlivnily smýšlení společnosti, která byla tehdy obrazem světa lidí trpících vnitřními pochybami. Všeobecně panoval pocit úzkosti, poráženecké nálady a nejistoty z příchodu něčeho nového. „Člověk se stal pouhou součástí v neosobní mašinérii politických a ideových hledisek.“²⁸ Cílem bylo se z takové situace osvobodit. Pro mnohé byla východiskem sebevražda, pro jiné naopak revolta. Totožné pocity zřejmě bezprostředně zažíval i Camus, který se zúčastnil druhé světové války jako aktivní člen hnutí odporu.²⁹ Po válce „se začal věnovat výhradně literatuře a coby nekompromisní kritik totalitních systémů a ‚filosof absurda‘ patřil k vůdčím francouzským intelektuálům.“³⁰

„Existencialisté se – a to nejzákladněji, opakují- shodují v tom, že jejich východiskem je subjektivita individua, tj. osobní vědomí postihující sebe samo.“³¹ Ve filosofii existence jde vždy o existenci individua. „Je to způsob bytí vlastní člověku jako jednotlivci“³², jenž se sám vztahuje k vlastnímu bytí a pečuje o něj. Existencialismus se zaměřuje na člověka a jeho určitou situaci, bytí ve světě. Člověk se zajímá o svoji vlastní existenci, tzn. pokládá si mnoho na první pohled nezodpověditelných otázek. Jejich

---

²⁸ Kolektiv autorů. Filosofický slovník. Olomouc: Olomouc, 2002. s. 116.

²⁹ TOMÁŠKOVÁ, M. Obálka Moru. Praha: Garamond, 2007.

³⁰ Tamtéž.

³¹ ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1992. s. 26.

³² STÖRIG, H. J. Malé dějiny filosofie. Praha: Kostelní vydří: nakladatelství Karmelitánské, 2000, s. 445.

hlubší analýza nám posléze může otevřít nový prostor pro naše existenciální úvahy. Produktem těchto našich „soukromých“ rozborů by mohl být jakýsi návod usnadňující nám určit smysl a zvolit správnou životní cestu.

Podle Camuse každý člověk potřebuje nalézt smysl života, díky kterému by mohl realizovat plány a životní cíle. V případě, že člověk smysl života nenalezne, stává se jeho existence nezajímavou.

Život si nezaslouží, abychom ho „jen“ žili. Na to je příliš krátký. Je třeba smysluplně vyplnit čas, který nám byl vymezen. To ovšem není vůbec snadný úkol. Usilování a touha po splnění životních cílů, které si mnozí vytyčujeme již v dětství, je onou hnací silou života. Díky ní nás život naplňuje. Proto lze předpokládat, že každý „chce mít jistotu, že jeho život je součástí nějakého širšího procesu, který směřuje k cíli, neboť pouze má-li tuto jistotu, může vůbec o něco usilovat.“³³

Dále Camus říká, že filosofické systémy, které měly zajišťovat člověku podporu veškerenstva, neobstojí před kritikou. Systémy, které hlásají, že vše je v rukou božích a že člověk má čekat na milost. Tak tomu bylo u křesťanského existencialismu. Takové systémy nejsou schopny přesvědčit ty, jenž se řídí svým názorem, nesouhlasí a nepřijímají vše bez námitek. Ba naopak. Snaží se nepřízním života vzdorovat.

Svět by jinak začal postrádat smysl. Nastává zlom, kdy se dostavuje pocit absurdity a vyvstává otázka po smyslu naší existence, kterou si lze položit v případě, kdy víme, „že se všechno změnilo.“³⁴

Lidský život podléhá mechanickému opakování zažitých úkonů. „Prvním příznakem absurdity existence a konce mechanického života je nuda. ... Tento specifický stav myslí, v němž se ohlašuje prázdnota světa, trhá řetěz každodenního počínání. Otevírá trhlinu v kontinuu návyků, jíž

---

³³ PETŘÍČEK, M. Úvod do současné filosofie. Praha: Hermann&synové, 1997. s. 93.

³⁴ PETŘÍČEK, M. Úvod do současné filosofie. Praha: Hermann&synové, 1997. s. 94.

proniká dovnitř nesmyslnost našeho všedního konání.“³⁵ Camus uvádí příklad: „Vstávám, jedu tramvají, čtyři hodiny v kanceláři, jídlo, tramvaj, čtyři hodiny práce, jídlo, spánek, a pondělí, úterý, středa, čtvrtek, pátek a sobota, stále stejný rytmus- po této cestě se dá dlouho a pohodlně jít. Ale jednoho dne se vynoří ‚proč‘ ...“³⁶ Postupem času člověka takové fungování přestane uspokojovat. Uvědomí si, že odkládání věcí na později je nezodpovědné a riskantní, protože ono později již nemusí nastat. Vlivem této skutečnosti člověk začne pátrat po příčinách svého dosavadního jednání. Tím, že tento problém řeší, připouští, že jeho život postrádá smysl, o který usiluje. Nakonec však zjistí, že vše, co koná, je ve výsledku zbytečné. Pokaždé nás dostihne naše konečnost. „Řešením rovnice času a existence je *smrt* a sumou našeho života *Nic*.“³⁷

1.4 POJEM ABSURDITA

Pojem absurdita má původ v latinském slově *absurdus*, nevhodný, nesmyslný. Patří mezi stěžejní pojmy filosofie existencialismu.³⁸

„Camus analyzuje čtyři modifikace jednoho určení absurdna: pocit prázdna, omrzelost, hrůza a hnus.“³⁹ Za nejhorší pocit absurdity Camus považuje *hnus*. Neboť v tomto stádiu vztahu k životu nás zaplavuje pocit vnucující nám představu, že jsme vůči realitě v jakési distanci. Tím pádem se nám „okolní svět jeví nejen prázdný, až k znechucení jednotvárný a nesnesitelně nesmyslný, jsou okamžiky, kdy se nám stává cizí.“⁴⁰

Camus hovoří o absurditě jako o pocitu, který se člověka zmocňuje v momentě, kdy spatří jiný smysl života, než ten, který mu byl doposud

---

³⁵ JANKE, W. Filosofie existence. Praha: Mladá fronta, 1994. s. 81.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ JANKE, W. Filosofie existence. Praha: Mladá fronta, 1994. s. 82.

³⁸ Kolektiv autorů. Filosofický slovník. Olomouc: Olomouc, 2002. s. 116.

³⁹ JANKE, W. Filosofie existence. Praha: Mladá fronta, 1994. s. 81.

⁴⁰ JANKE, W. Filosofie existence. Praha: Mladá fronta, 1994. s. 82.

předkládaný. Absurdita je životním principem bezmocného člověka, jehož bytí pro něho samotného ztrácí význam. Camus se celý život zajímal o, podle něho, nejdůležitější problém filosofie existencialismu. Zásadním pro zkoumání lidské existence se stal předpoklad zodpovězení, popřípadě objasnění onoho problému, který Camus formuloval takto: „Existuje pouze jeden opravdu závažný problém: to je sebevražda. Rozhodnout se, zda život stojí nebo nestojí za to, abychom ho žili, znamená zodpovědět základní filosofickou otázku.“⁴¹ Camus se touto problematikou zabýval a dospěl k závěru, že utíkat ze života „... sebevraždou pro jeho absurdnost znamená volit tuto absurdnost. Lze však a je dokonce třeba, život žít a – nesouhlasit s ním. Vzpouza nesouhlasu je jedinou formou, jíž stále a znovu lze popírat absurdnost životní.“⁴² Jestliže řešením této situace nemá být sebevražda, kterou Camus označuje jako „kapitulaci před absurditou“⁴³, je nezbytné absurditu ovládnout, což je možné revoltou. Podle Camuse „revolta... znamená přijmout existenci ve světě, revolta je neustálý pokus o změnu, o možnost, jak žít v absurdním světě. Revolta znamená povinnost, jak žít. Je mravním nárokem.“⁴⁴

Samo zápolení s absurditou vzdorem nemá jasný průběh, nelze očekávat konkrétní výsledky. V tom je boj absurdní. Přesto však není bojem zbytečným. Pouze v oné snaze a v usilování může člověk nalézt uspokojení v podobě štěstí z vidiny zdánlivého vítězství nad absurditou.

„Absurdní člověk, který ví, že skončí, se nevzpírá myšlence nicoty, chápe svět bez iluzí.“⁴⁵ Pokud chceme žít v absurdním světě, je nutné uvědomit si vlastní konečnost, která je nevyhnutelná. „Místo toho, abychom zabíjeli sebe i jiné a umírali proto, abychom uskutečňovali bytí, kterým

---

⁴¹ CAMUS, A. Mýtus o Sisyfovi. Praha: nakladatelství Svoboda, 1995. s. 14.

⁴² ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1992. s. 36.

⁴³ PETŘÍČEK, M. Úvod do současné filosofie. Praha: Hermann&synové, 1997. s. 96.

⁴⁴ BUDINSKÝ, L. Lidové noviny. 4. ledna 2000. s. 24.

⁴⁵ PETŘÍČEK, M. Úvod do současné filosofie. Praha: Hermann&synové, 1997. s. 96.

nejsme, ... musíme žít, abychom stvořili to, čím jsme.“⁴⁶ V těchto slovech je vyjádřen Camusův celoživotní postoj k bytí, podle něhož je třeba žít a odporovat zlu, snažit se revoltovat a pokoušet se změnit stávající život v něco lepšího. Tím, že absurdní myšlení nepřipouští sebevraždu, jakožto útěk či vysvobození „je zřejmé, že toto uvažování zároveň připouští život jako jediné nutné dobro... aby vědomí mohlo tvrdit, že život je absurdní potřebuje být živé.“⁴⁷

---

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ CAMUS, A. Člověk revoltující. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 16.

2. ROZBOR ROMÁNU MOR

Román Mor má podle Camuse ráz mytického příběhu, v němž ono mytické a filosofické představuje především sama epidemie moru. Po existenciální stránce lze tuto epidemii chápat jako samo zkonkretizované absurdno.⁴⁸

2.1 SEZNÁMENÍ SE S ORANEM

Děj románu autor zasazuje do na první pohled běžného města, ve kterém však došlo k neobyčejným událostem.

Oran je město ležící na alžírském pobřeží, které je zvláštní svojí „prázdnou“. Prázdnou nemíním nedostatek lidí či zvěře, ba naopak té tam bude v určité době až nadbytek. Jde o prázdnou ve smyslu barevnosti, jásotu. „Změna ročních období se tu pozná jen podle oblohy.“⁴⁹ Zdá se být Oran na první pohled „vyžítý“? Přesto, že lidé denně korzují po městských bulvárech, z města dýchá nepřítomnost. Přesto, že je ve městě živo, město samo je mrtvé, strojové. Lidé nepřicházejí s ničím novým, v podstatě jsou spokojeni v každodennosti, která je ovšem svazuje. Nudí se. Nic je však nemotivuje natolik, aby konečně přehodili pomyslnou výhybku a opustili tak tu starou vyježděnou kolej, po které putovali den co den. V Oranu „lidé pracují, ... milují se, ... umírají.... Všechno se to dělá dohromady s tímž frenetickým a nepřítomným výrazem.... Lidé se nudí a snaží se žít ve vyježděných kolejích.“⁵⁰ Můžeme se těmito lidem divit? Zde se nabízí otázka, jak je vůbec možné, že se lidé znudění svým stávajícím životem, který jim v podstatě nepřináší žádné vzrušení, snaží žít v oněch vyježděných kolejích. Je pro dotyčné tak pohodlné nic neměnit, být spokojeni s tím, co mají a neusilovat o nic víc...? Pohodlné? Možná.

---

⁴⁸ TOMÁŠKOVÁ, M. Obálka Moru. Praha: Garamond, 2007.

⁴⁹ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 9.

⁵⁰ Tamtéž.

Smysluplné a zábavné? Nikoli. Takovéto bytí postrádá náboj. Napětí a očekávání nového, plánování a posléze uskutečňování možných i nemožných snů.... To je život. Tupé stereotypní přežívání je.... Co to vlastně je? Jak takový stav pojmenovat? Apatie? Nepřítomnost v přítomnosti. Rozvrh je jasný. Přes týden vydělat co nejvíce peněz, o víkendu se snad malá chvilka na zábavu najde. Na jednu stranu lze takové existování přijmout. Je pochopitelné, že jej řada lidí akceptuje stejně tak i s ním spojený řád, podle kterého se posléze automaticky řídí jejich nespokojené životy. Tito lidé postrádají určitou dravost, která by jim pomohla překonat strach z něčeho nového. Ne každý je silným a ambiciózním jedincem toužícím postupovat v životě stále vzhůru, stupínek po stupínku, budovat a zkvalitňovat jak profesní tak osobní život. Člověk mající životní elán a touhu po seberealizaci je tím, kdo nepodlehne každodennosti a letargii, s níž přichází ruku v ruce absurdita, ve které se člověk lehce propadne. Pokud se tak stane, obtížně se znovu nalézá ten správný impuls, který by v člověku opět pomohl zpět. „...Dnes je naprosto přirozené, že lidé pracují od rána do večera a pak se pokoušejí utratit čas, který jim zbývá pro život, v kartách, kavárnách nebo tlacháním. Jsou však města a země, kde lidé občas tuší, že existují ještě jiné věci.“⁵¹

Zásadní rozdíl je v tom, že mají povědomí o něčem jiném. Jejich život to ne-změní, v zásadě ho však kladně po-změní, v tom smyslu, že mají možnost poznat i jiné perspektivy světa a života vůbec. Život najednou nabízí spektrum možností. Není důležité ho hned měnit na základě nových podnětů. Mnohem zásadnější je pouhé vědomí oné možnosti změny.

Oran je takového poznání ušetřen. Zdejší život je hektický. Zdá se, jakoby se vše dělo rychle a bez rozmyslu ve stejném sledu. Cokoli lidé dělají se uskutečňuje v jakémsi meziprostoru. V místě ležícím mezi realitou

---

⁵¹ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 10.

a člověkem samým. V místě, kde se zdá, jakoby se zastavil čas, který však přesto plyne dál.

Občan Oranu jedná ve velké míře mechanicky, aniž by si uvědomoval, jestli to co dělá, dělá proto, že to tak cítí a chce to nebo proto, že si to vyžaduje situace. Směřuje stále stejným směrem, protože to společnost očekává.

Narušení oné mechaničnosti by podle Camuse způsobilo, že by nebyl absurdní pouze jedinec, ale že by byl absurdní celý svět, protože by už nebylo možné uspokojit jedincovu potřebu absolutna. V tom je tajemství člověka.⁵² Všeobecně nejsou v oblibě změny jakéhokoliv charakteru.

„Z nedostatku času a uvažování jsou lidé v Oranu právě tak jako jinde nuceni milovat se, aniž si to uvědomují.“⁵³

Ona mechaničnost je dobře vidět na fenoménu smrti. Pohled na smrt samu a okolnosti s ní spojené je oproti jiným městům v Oranu odlišný. V tom snad tkví jeho jinakost. Ve většině měst je o umírajícího důkladně lékařsky i lidsky postaráno. Je obklopen láskou a úctou. Do konce svého života je součástí životů druhých. V Oranu je tomu naopak. Nemocný je opuštěný, dokonce separovaný od společnosti, je brán jako přítěž pulzujícího, vydělávajícího města.

Najednou se ocitá v jiném světě, který je až za zdmi současnosti. Přestože oba světy existují paralelně se zdá, jakoby byl z něho dotyčný vymaněn, jakoby najednou oněměl. Křičí, ale nikdo ho neslyší, respektive ho nikdo nechce slyšet.

„Pak pochopíte, jak nepohodlná může být smrt, třebaš moderní, přepadne-li člověka v místě vyprahlém.“⁵⁴

---

⁵² PETŘÍČEK, M. Úvod do současné filosofie. Praha: Hermann&synové, 1997. s. 95.

⁵³ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 10.

⁵⁴ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 11.

I přesto, že se zde nemocným nebo jinak společnosti nehodícím se lidem nežije, popřípadě neumírá nejlépe, je Oran na první pohled pro nezainteresovanou veřejnost vyrovnaným a vstřícným městem.

Představte si Oran jako relativně všední město, ve kterém žijí obyčejní lidé. „Avšak člověk žije svůj život bez obtíží, jakmile si osvojí určité zvyky. Vzhledem k tomu, že naše město zvykům přeje, dá se říci, že vše je v nejlepším pořádku.“⁵⁵

2. 2 PROPUKNUTÍ MOROVÉ EPIDEMIE

Město Oran postihne morová epidemie způsobená invazí kryš naprosto nečekaně. Zprvu to běh města nenaruší. Nikdo z obyvatel si totiž nepřipouští skutečnost, že by katastrofa, jakou masivní a nekontrolovatelné šíření moru je, mohla zasáhnout právě je samotné. „Pohromy jsou běžná věc, ale jakmile spadnou člověku na hlavu, zdráhá se jim uvěřit.“⁵⁶

Mor lidé přijímají jako pouhou iluzi, která se podle nich nikdy nestane skutečností. Kdysi morové epidemie dokázaly vyhladit třeba až třetinu obyvatel jednoho kontinentu, avšak obyvatelé Oranu i pod tímto svědectvím minulosti nemoci nepřikládají váhu a žijí, jakoby nic, dál své životy. Nepomýšlejí na možnost, že by jim mor mohl zasáhnout do života a změnit tak jejich budoucnost. Nic se pro ně nemění, i s vědomím toho, že v různých částech města již pár lidí nemoci podlehlo. Většina tento fakt ignoruje, protože se jich hrůzy požírající město zatím netýkají. Snad ani ještě neměli čas všimnout si, co se kolem děje. Pohlčení prací, rodinou a svými starostmi se zkrátka nestihli zorientovat v nové realitě, která v Oranu už nějaký čas panuje. Zatím pro ně, jak se domnívají, neplatí opatření, která byla zavedena v rámci boje proti moru. Vždyť oni se přeci nemusejí řídit

---

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 35.

pokyny druhých, žádný úřad jim nebude diktovat jak mají jednat. Jsou svobodní. Ovšem pojem svobody je v kontextu se situací v Oranu relativní. Obyvatelé si teoreticky mohou připadat svobodní, ač jsou ze všech stran omezování různými příkazy a zákazy, které se snaží přehlížet. Pocit svobody pravděpodobně může pramenit z uvědomování si sebe sama. Z toho, že existuji, že někam patřím, že se mohu víceméně svobodně rozhodovat. Prakticky však jsou občané Oranu vězni, kteří o onu svobodu přišli s příchodem morové epidemie. „Považovali se za svobodné a nikdo nebude nikdy svobodný pokud budou existovat pohromy.“⁵⁷ Čistě hypoteticky však může být člověk psychicky svobodný kdekoliv a za kterékoliv životní situace nehledě na prostředí, v němž se právě vyskytují. Motivací pro „živení“ této představy či pocitu svobody je předpoklad jedincova vůle k životu, víra ve změnu a samozřejmě síla osobnosti.

2.3 KARANTÉNA

Postupem času začíná být situace ve městě kritická. Po uzavření města a po oficiálním prohlášení, že jde o mor, obyvatelé Oranu již naplno pociťují přítomnost smrtící epidemie. Uvědomují si, že každý může být nakažen, že každý může zemřít. S uzavřením města přichází samota a strach. Když se brány města neprodyšně zavřely, všichni doufali, že půjde jen o krátkodobou záležitost, že se se svými blízkými, kteří město opustili, co nejdříve uvidí. Situace si ovšem žádala absolutní přerušování jakýchkoliv styků se světem za branami Oranu. Taková nekompromisní izolace vyvolala vlnu úzkosti – „není to strach, neboť není v ní žádného pocitu z nebezpečí určitého, o němž vím a na něj se chystám. V úzkosti právě nevím, co mně hrozí, nedefinuji vůbec hrozbu, a mimoto nevím také, co

---

⁵⁷ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 36.

sám dělám.“⁵⁸ Obyvatelé Oranu byli ohrožováni něčím, čeho se obávali a co jim ubíralo mnoho psychických i fyzických sil. Na jedné straně věděli, že jde o mor, ale protože se s ním doposud osobně nesetkali, nebyli schopni odhadnout, co bude následovat a na co se mají připravit. V nevyzpytatelnosti nemoci a především její neznalosti byl počátek úzkosti a děsu odrážející se ve tvářích většiny občanů. Šlo o nemoc, o mor, který nelze nijak zosobnit, nelze na něj, jako na něco hmotného, ukázat. Kdyby to bylo možné, bylo by pro mnohé jednodušší smířit se s ním, přijmout ho a bojovat proti němu. Určit viníka vždy napomáhá k vyrovnání se se situací i s následky. Nepředvídatelnost a neovlivnitelnost života je jak jeho výsadou, tak obtíží. Výsada tkví v momentu překvapení. Najednou se něco stane a totálně to změní život. Ač tato změna může být v podobě nepříjemné události, která nás nečekaně zasáhne, dokáže život obohatit v tom smyslu, že cvičí a utužuje člověka. S každou životní situací, se kterou se člověk potýká, získává cenné zkušenosti, které mu posléze pomohou v řešení situace následující. Nebýt oněch životních událostí, respektive zkušeností, člověk by se životem potácel od ničeho nikam, byl by naprosto ztracený a nevyrovnaný. Proto i morová epidemie v Oranu jistě bude v něčem prospěšná, ač ve zdánlivých malichernostech. Prozatím je hrozbou.

Čím více veřejnost pocítovala přítomnost epidemie, tím méně si připadala svobodná. Obyvatelé se stali rukojmími ve svých vlastních domovech, v nichž po svůj dosavadní život nalézali bezpečné útočiště. Domov. To je to místo, které se v mžiku změnilo v past, z níž bylo prakticky nemožné uniknout bez újmy, natož osvobodit se. Dříve všudypřítomný optimismus rázem vystřídal pesimismus, smích nahradil pláč, úsměv bolestí pokřivená tvář.

Nebylo snadné být v této době v Oranu. Složitější však bylo v něm žít. Každé ráno se budil s obavou, že dneska se možná nakazím a zítra

---

⁵⁸ ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1992. s. 36.

zemřu. Všichni byli podvědomě nuceni přijmout tento fakt a připravit se na něj. Jen stěží se takové myšlenky potlačovaly. Nebylo úniku a člověku nezbývalo nic jiného než čekat. „Mor v Oranu znamená prostě úděl člověku vnucený, epidemii snad, ale zrovna tak i tyranii nebo vůbec absurdní život....“⁵⁹

I v takové době se paradoxně našli jedinci, kteří z uzavření města a epidemie vůbec profitovali. Byli to podnikatelé, majitelé kaváren a kin.... Ti všichni vydělávali na neštěstí, které sužovalo ulice Oranu. Lidé nechodili do práce, zato hojně navštěvovali zábavné podniky, díky kterým měli alespoň na chvíli pocit, že je vše v pořádku. Takové přiživování se na epidemii bylo tolerované. Nikomu neškodilo, ba naopak. Zábavné podniky poskytovaly rozptýlení, které společnost vyžadovala.

---

⁵⁹ ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1992. s. 52.

3. TI, KDO V ABSURDITĚ NALEZLI SMYSL

Jedním z obyvatel Oranu, kdo tyto služby nevyhledával a naopak si mezi prvními uvědomoval vážnost nově vzniklé situace a zajímal se o její příčinu i budoucí následky byl doktor Bernard Rieux. Jako tamní lékař se od samého počátku potýkal s příznaky nemoci, přesto, stejně jako ostatní, dlouho avšak marně doufal v její brzký ústup. Přítomnost u umírajících, beznadějně pokusy o jejich uzdravení ho donutily uvěřit. Patřil k těm, kdo stanovili ochranná opatření, kvůli čemuž byl častován urážkami od zoufalých občanů, kteří ho žádali o udělení výjimky a tedy o propuštění z města.

Mezi nimi se objevil i novinář Rambert. Jeho pobyt ve městě byl čistě pracovní, a proto se po vyhlášení karantény snažil dostat všemožnými způsoby pryč. Protože nebyl občanem Oranu, věřil, že mu Rieux vyhoví, a on bude opět svobodný. Je však vyveden z omylu. Přestože Rieux jeho argumentům rozuměl velmi dobře, nemohl mu vyjít vstříc. Rambert mu zdůrazňoval, že to nemůže chápat. „Mluvíte řečí rozumu, žijete v abstrakci!“⁶⁰

Cožpak je možné po všech těch děsivých okamžicích, při kterých byla smrt neoddělitelnou součástí každodennosti, pomyslet na to, že šlo o abstrakci? „Ano, na tom neštěstí bylo něco abstraktního a neskutečného. Ale když vás abstrakce začne zabíjet, musíte se abstrakcí zabývat.“⁶¹ Rieux samozřejmě věděl v jaké situaci se nachází. Do své práce se ponořil tak hluboce, až jeho osobní život v podstatě přestal existovat. Své povolání bral velmi vážně. Dalo by se říci, že pracoval do samého vyčerpání. On však únavu nepociťoval. Byly to spíše obavy, které ho sužovaly před každou další návštěvou nemocného. Pokaždé, když diagnostikoval mor věděl, co bude následovat. Scénář událostí byl hrozivě stejný.

---

⁶⁰ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 72.

⁶¹ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 74.

„Tady začíná abstrakce a obtíž, protože rodina věděla, že pacienta spatří už jen vyléčeného nebo mrtvého.“⁶² Lítost a soucit tady nepomáhaly, ani obětavý doktor Rieux, ani modlitby, kterých se zúčastňovalo stále více a více věřících, jenž „mor obdařil zvláštním duševním postojem, který měl stejně daleko k lhostejnosti jako k vášnivému zaujatosti a který bychom mohli dost dobře definovat jako ‚objektivita‘.“⁶³ Ti, kdo byli „obdařeni“ mor nebrali jako smrtelnou hrozbu. Věřili, že i on má ducha, kterému se dá pochlebovat a tím možná vyprosit slitování nad jejich životy. Tam, kde jedni viděli abstrakci, druhí viděli pravdu.⁶⁴

3.1 NÁBOŽENSTVÍ, MOR A ABSURDITA

Páter Paneloux vedoucí kázání promlouval k věřícím velmi otevřeně a káravě. Místo, aby posluchače chlácholivě konejšil, vnášel do jejich řad evidentně neklid, když říkal: Jestliže dnes mor na vás hledí, je to proto, že přišla chvíle, kdy máte přemýšlet. Spravedliví se nemají čeho bát, ale bídáci ať se třesou. V obrovské stodole Všehomíra bude neúprosný cep boží mlátit lidské žito, až se zrno oddělí od plev. ...Příliš dlouho se tento svět spolčoval se zlem, příliš dlouho spoléhal na milosrdenství boží. ...Bůh, který tak dlouho skláněl k lidem v tomto městě svou slitovnou tvář, unaven čekáním... odvrátil nyní zrak. Zbaveni božího světla, jsme teď nadlouho uvěznění do temnot moru!“⁶⁵

Je otázkou, zda páter svým slovům opravdu věřil. Faktem je, že takto promlouval k lidem trpícím a strachujícím se o život. Místo uklidnění se jim hrozilo prstem. Páter ve svých slovech a v moru samotném viděl i něco jiného než smrt. „Ta morová rána, která vás drtí, vás zároveň zvedá a

---

⁶² CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 74.

⁶³ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 78.

⁶⁴ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 76.

⁶⁵ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 79.

ukazuje vám cestu.“⁶⁶ Jakou cestu? Cestu smíření se svými skutky, za které je Bůh nyní trestá? Podle pátera Paneloux i něco apriori negativního jako je mor může skrývat „nádherný jas věčné blaženosti. ...Ten jas osvětluje soumravné cesty, jež vedou k vykoupení.“⁶⁷

Podstatou existence člověka je svoboda. A tak i každý občan Oranu má právo jednat podle svého vědomí i svědomí. Může zaujmout libovolné stanovisko k moru. Nabízí se několik možností. „Lze jej prostě trpně přijímat,... lze se pokusit před ním utéci, zachránit sebe a své pohodlí ... A lze jej vzít na vědomí a vzdorovat mu.“⁶⁸

Kázání v tomto směru vzbudilo v Oranu vášnivé diskuse. Někteří, především věřící, slovům pátera opravdu uvěřili bezvýhradně. Další si uvědomili, že jejich izolace hned tak neskončí. Objevili se i tací, např. doktor Rieux, kteří kázáním nijak zvlášť zasaženi nebyli a trvali stále na svém praktickém přístupu. Rieux říkal: „Žil jsem příliš mnoho v nemocnicích, abych si liboval v představě kolektivního trestu. Ale, víte, křesťani někdy takhle mluví, ale ve skutečnosti to tak nikdy nemyslí. Jsou lepší než se zdají.“⁶⁹ Považoval za holé šílenství jednání těch, kteří před morem rezignovali a přijali jej tak jako trest za své hříchy. Víře v Boha Rieux v tuto chvíli nepřikládal význam. Jako nevěřící přesto neviděl rozdíl mezi sebou a faráři obecně. Namítal, že konkrétně Paneloux říká to, co říká, protože neviděl tolik smrti, „a proto mluví jménem jedné pravdy.“⁷⁰ Avšak jiní faráři, kteří pohlédli smrti do očí, „... myslí jako já. Budou se spíš snažit bídu zmírnit než dokazovat její přednosti.“⁷¹

Doktor Rieux byl vyčerpaný nekončící péčí o nemocné. Zdálo by se, že začínal trpět paranoiou, když slýchal hlasy moru. Mor opravdu

---

⁶⁶ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 81.

⁶⁷ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 82.

⁶⁸ ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1992. s. 52.

⁶⁹ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 102.

⁷⁰ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 103.

⁷¹ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 103.

promlouval prostřednictvím nových mrtvých, kteří dennodenně přibývali. Dokonce se objevily nové formy moru(plicní mor).

Čím déle epidemie trvala, tím více se lidé od sebe navzájem odvraceli. Panoval všeobecný nezájem o druhé a strach z kontaktu, protože kdokoliv mohl být potencionálním nakaženým. Každý se staral jen o sebe. „Na stanicích vyklopí tramvaje náklad mužů a žen, kteří se ve spěchu rozejdou, aby byli co nejdříve sami.“⁷² Takový přístup ke společnosti je, řekla bych, vzhledem k vyhocené situaci přirozený. Vždyť kdo by dobrovolně nasazoval život kvůli druhému v okamžiku, kdy pomoc nepřichází a ústup nemoci je v nedohlednu. Jen by se zvýšilo riziko. Na druhou stranu „, tahle nemoc je svinstvo! I ti, co ji nemají, nosí ji v srdci.“⁷³ Nakaženi jsou všichni beze zbytku.

Rieux, ač teoreticky nakažený, ve svém konání nepolevoval. Když se ho Tarrou zeptal: „proč vy sám projevujete tolik obětavosti, když nevěříte v Boha?“⁷⁴ Odpověděl, že „kdyby věřil, že Bůh je všemohoucí, přestal by lidi léčit a přenechal by starost o ně jemu. Že však nikdo na světě, dokonce ani Paneloux, nevěří v Boha všemohoucího, i když si myslí, že v něj věří, poněvadž nikdo úplně nerezignuje. Alespoň v tomto bodě se on, Rieux, domnívá, že je na cestě k pravdě, když bojuje proti světu, jaký je.“⁷⁵ Rieux spatřuje pravdu ve svém boji s morem. I když neví jaký bude mít celá morová epidemie dopad na veřejnost, i s vědomím, že nemůže vyléčit všechny, přesto ve svém konání spatřuje smysl. Funguje, nebo si to alespoň myslí, jako štít, kterým chrání lidi kolem sebe. Tento jeho pocit je klíčový. Díky němu je odhodlaný v tak zoufalé době doufat v nemožné, v uzdravení. Vždyť doufat snad musí každý. Cožpak věřících se to netýká? Přece i oni se modlí a prosí o boží milosrdenství. Mohou však o to Boha vůbec žádat? On, pokud je, přeci ví, co činí a proč to činí. Zdá se mi to absurdní. Dejme

---

⁷² CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 97.

⁷³ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 93.

⁷⁴ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 103.

⁷⁵ Tamtéž.

tomu, že se Bůh už jednou rozhodl, že na město sešle mor. Proč by měl najednou změnit názor? Určitě se tak nestane kvůli tomu, že se lidé začnou modlit a chodit do kostela. To, že se někteří začali na poslední chvíli řídit „návodem“ náboženství na život, což je pro mnohé smyslem života, mně přijde velmi alibistické.

Pravděpodobně věří všichni, i když každý v trochu něco jiného. Správně dělají ti, kdo věří v moc medicíny, protože ta jim jako jediná nabízí reálnou naději na přežití.

„... vzhledem k tomu, že pořádek na světě řídí smrt, je snad pro Boha lepší, že lidé v něho nevěří a ze všech sil bojují proti smrti, a dokonce ani oči nezvednou k nebi, kde on mlčí.“⁷⁶

3.2 VLIV ZDRAVOTNICKÝCH ČET

Mezi ty, kdo proti moru bojují patří kromě Rieux také jeho přítel Tarrou, jenž přichází s návrhem zorganizovat dobrovolné zdravotnické čty. I když jde o vsutku nebezpečnou pomoc s poměrně vysokou pravděpodobností nákazy, Tarrou se nezalekne a odhodlaně svůj plán realizuje. Jedná tak z čistě etických důvodů. Skutečnost, že někdo pomáhá lidem a snaží se porozumět jejich situaci je mnohdy přínosnější než kdejaká modlitba a kdejaký lék. „Velikost člověka tkví v tom, že chce být silnější než jeho situace, že vzdor všemu jedná a tvoří.“⁷⁷ Projev lidskosti v Oranu byl za tamních podmínek bohužel výjimečný.

Lidé obecně zpravidla pomáhají druhým jen v případě, že oni sami z toho budou mít nějaký prospěch. To patří k lidské povaze. Těch, co pomáhají z nezištných důvodů je málo. Nejinak tomu bylo i v Oranu. O to víc je potřeba si takových lidí vážit. Ti, kdo chtěli pomáhat, pomáhali.

---

⁷⁶ CAMUS, A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 104.

⁷⁷ PETŘÍČEK, M. Úvod do současné filosofie. Praha: Hermann&synové, 1997. s. 96.

Většina obyvatel ovšem dala od „špinavé“ práce, styku s nakaženými, ruce pryč. Vše tedy padlo na bedra hrstce dobrovolníků tvořící čety.

Tarrouovy čety byly prospěšné z mnoha důvodů. Jejich prioritou byla samozřejmě záchrana a pomoc nemocným. Působily však i na zdravé občany, kterým „pomohly rychleji pochopit, co je to mor, a z části je přesvědčily, že je-li jednou nemoc tu, je třeba dělat, co je třeba, aby se proti ní bojovalo.“⁷⁸ Díky tomu konečně došlo k plošné akceptaci moru. Již nebylo člověka, který by si neuvědomoval, že jde skutečně o problém všech.

Po čase, možná i vlivem jejich pozitivního působení, se ke zdravotním četám překvapivě připojil i páter Paneloux. Páter byl svědkem umírání malého chlapce, dítěte, které se ničím neprovinilo a proto nezasluhovalo tak kruté potrestání. Na základě tohoto poznání začal o slovech, která zazněla v jeho prvním kázání, pochybovat. Přestože shledával smrt hochy za absurdní boží trest, nedokázal a ani nechtěl zavrhnout Boha. Přesto měl podnět k polemizování o spravedlivém božím rozhodnutí, které doposud považoval za nezpochybnitelné a správné. A sice to, že se moru nemusejí obávat lidé spořádaní a vzorně plnící křesťanské povinnosti. Domněnka, že si mor vybírá pouze hříšníky se ukázala být mylná, což jen potvrdilo ono úmrtí bezbranného chlapce.

Na základě událostí, které zasáhly do jeho života Paneloux nakonec obětuje pro nemocné vše, co má, a sám umírá.

Když se Tarrou a Rieux po delší době setkali s Rambertem, pokoušeli se ho přesvědčit, aby se i on stal členem čet. Jenže Rambert neustále toužil opustit město. Přestože byly jeho pokusy zoufale marné, nepostrádaly význam. „Rambert bojoval, aby ho mor nepohltil.“⁷⁹ V Oranu

---

⁷⁸ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 107.

⁷⁹ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 113.

se našli i tací, kteří situaci ve městě shledávali za velmi pozoruhodnou a nechápali proto, že se někteří snaží seč mohou, aby se odtud dostali pryč.

Rambert vyčítal Tarrouovi a Rieuxovi, že nepochopili mor.

„... Mor, to znamená začínat stále znovu.“⁸⁰ Otázkou je, zda lze mor vůbec pochopit? Udeří znenadání, bez varování a drtivou silou zabíjí po dlouhé měsíce. Cílem moru je jednoznačně město pročistit, jak už bylo řečeno, oddělit zrna od plev. Pravdou je, že se den co den začíná znovu. Večer zemře dlouho léčený pacient a ráno přibude nový. Člověk jako, např. doktor Rieux, který je neustále v kontaktu s nakaženými, se tak dostává do kruhu, ze kterého se jen těžko hledá východisko.

Skutky lékařů a zdravotníků čet by neměly být přehnaně vyzdvihovány. „V tomto všem nejde o hrdinství. Jde o poctivost.“⁸¹ Možná i zde platí ono známé rčení: „s poctivostí nejdál dojdeš“. Faktem zůstává, že ti, kdo se jakkoli zapojili do boje proti moru, nemarnili čas a přispívali dobré věci. Člověk „... prostě a mlčky koná svou povinnost lékaře a člověka. Je jednoduše poctivý. Toť vše.“⁸²

Nikdy nešlo o příjemnou práci. Pokaždé se člověk při ní setkával se smrtí počínaje organizací karantén, přes zdravotní čety, po pohřbívání mrtvých za ne příliš důstojných podmínek konče.

Nakonec se Rambert připojil k četám, s tím, že v nich setrvá pouze do chvíle, než opustí město. Když se konečně zdálo, že jeho úsilí bude završeno a on bude moct město opustit, rozmyslel si to a v Oranu zůstal. Uvědomil si, že už v Oranu není cizincem a že mu není osud města a jeho obyvatel lhostejný. Jak už bylo řečeno, mor se stal záležitostí všech, tedy i Ramberta.

---

⁸⁰ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 132.

⁸¹ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 133.

⁸² ČERNÝ, V. První a druhý sešit o existencialismu. Praha: Mladá fronta, 1992. s. 52.

3.3 POSLEDNÍ FÁZE. VÍTĚZSTVÍ?

Mor se stále rozšiřoval a sílil. Obyvatelé Oranu tomu všemu, zdálo by se, rezignovaně přihlíželi. Mor pronikl naprosto všude, dostal se i do mysli člověka, ze které vytěsnil i poslední zbytky svobody. V té době už byla svoboda jen prázdným pojmem. Od samého počátku epidemie byl člověk omezován. I když si to možná ne všichni uvědomovali, každý se změnil, byť i nevědomě. Navenek ovšem někteří stále věřili, že se mohou svobodně rozhodovat. To se však změnilo. „Tehdy se už nevyskytovaly individuální osudy, bylo jen kolektivní drama, které se jmenovalo mor...“⁸³ Ve společnosti převládaly pocity odloučení, vyhnanství, strachu....

V Oranu se přestalo žít v tom smyslu, že už nikdo jen tak nebloumal ulicemi, bary a kavárny zely prázdnotou. Situace byla kritická a lidé to vycítili. Pokud nemuseli, nevycházeli ze svých domovů. Mor se rozšířil z periferií až do centra. Netrvalo dlouho a začaly padat návrhy na vyhlášení karantén pro nejvíce postižené lokality. To však zvedlo vlnu nesouhlasu. Zaznělo, že by ti, kdo v těchto místech žijí a nejsou nakažení byli diskriminováni a že by jim byla upíraná svoboda. „Vždycky je někdo větší vězeň než já- tato věta vyjadřovala tehdy jedinou možnou naději.“⁸⁴ V té době byla útěchou skutečnost, že jiní jsou na tom ještě hůře. S „trochou“ omezení se žít dalo, ale s morem v těle člověk dlouho nevydržel.

Intenzita moru dosahovala svého vrcholu, což se projevilo i na chování občanů. Bezmyšlenkovitě drancovali a zapalovali své domy v domnění, že tak zlikvidují mor. Jako důsledek těchto rebélií byla stanovena hodina, kdy musí být vše uzavřeno. V této závěrečné fázi epidemie se Oran proměnil „... ve velký hřbitov, kde mor, kámen a tma umlčely nakonec jakýkoliv hlas.“⁸⁵

---

⁸³ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 135.

⁸⁴ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 136.

⁸⁵ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 139.

Smrtící epidemii samozřejmě doprovázela i poněkud praktická otázka týkající se pohřbívání. Dalo by se stručně říci, že odklizení a ukládání těl prošlo poměrně dramatickým sestupným vývojem k horšímu. Tím, že umíralo stále více lidí, přestávali stačit kapacity hřbitovů a tak byla těla ukládána do jam naplněných vápnem, ke kterým přivázel speciální vlak, vyjíždějící noc co noc, stovky mrtvých těl.

Lidé byli otupělí a vyčerpaní. „Trpěli duševní a fyzickou vyprahlostí.“⁸⁶ Smutek, strach, beznaděj, všechny tyto stavy z nich vysávaly energii. Po tolika týdnech, kdy lidé žili uvěznění ve svých vlastních domovech, si už na hrůzy dějící se kolem nich zvykli. Nic jiného jim nezbývalo. Smrt se stala součástí jejich každodenního režimu. Tím, jak se člověk dostával do stále hlubší a hlubší letargie, měnilo se i jeho vnímání a ztrácela se empatie. Zpočátku lidé tesknili po svých milovaných, dokázali si je však zpřítomnit. „V té době měli sice paměť, ale nepostačující fantazii.“⁸⁷ Čím déle se s morem „sžívali“, tím rychleji se vytrácela i ona paměť.

„V prvních měsících moru byli ohromeni spoustou maličností, které pro ně měly velkou důležitost a pro ostatní neznamenal zhora nic... nyní se naopak zajímali jen o to, co zajímalo všechny ostatní, měly jen všeobecné myšlenky....“⁸⁸ Už ani vzpomínat se nikomu nechtělo, protože i to bylo vyčerpávající. I z živých lidí vyprchával pomalu život. Jediné, co je drželo nad vodou, byla vidina brzkého konce epidemie. Ten však byl stále v nedohlednu.

Byla to hrozná doba. Všudypřítomný strach se stával bachařem, když mnohým nedovoloval zapojovat se do společnosti. Naopak velel stranit se všem, protože každý byl potencionálním šířitelem moru.

---

⁸⁶ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 146.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 148.

Prakticky všichni ztráceli zájem o cokoliv. Jediné nač se soustředili bylo přežít. „Mor odstranil úvahy o hodnotách.“⁸⁹ Jednalo se bezmyšlenkovitě, nikdo si z ničeho nevybíral, bralo se vše, co přišlo pod ruku, aniž by se někdo staral o takové malichernosti, jako jestli se mu daná věc líbí, či jestli ji vůbec potřebuje. Brali ji všichni, tak i on. V takové společnosti je stává jeden k druhému lhostejným nevyjímaje doktora Rieux, Tarroua,.... Byli „vyčerpaní pracemi, soustředění jedině na to, aby splnili svůj každodenní úkol....“⁹⁰

Pozoruhodné je, jak se vyvíjelo vnímání veřejnosti, které s postupující epidemií získávalo kalnější obraz reality. Příkladně Rieux, dříve vážený občan a lékař, nebyl dnes paradoxně, ač dobrovolně a urputně bojoval s morem, v žádné rodině, které spěchal na pomoc, příliš vítaný. Významnou roli v tom bezesporu sehrál fakt, že Rieuxovo léčení bylo degradováno na „pouhé“ poskytování informací. Obecně léčení už bylo delší dobu zbytečné. Dosud se nenašlo sérum, které by mor zastavilo. Změna názoru na medicínu a konkrétně i na Rieux byla také následkem toho, že se lidé nedokázali s morem vyrovnat, zvykli si na něj, to ano, ale nesmířili se s ním.

Prakticky však ani není možné přijmout něco, co je nepřijatelné. A mor nepřijatelný pro společnost rozhodně byl.

Doktor Rieux si často pohrával s myšlenkou, že by jeho podpora nemocným mohla být zbytečná. Naštěstí pokaždé tyto chmury zahnal. Přestože byl svědkem snad všech hrůzných scén, které člověku může mor sehrát, nikdy mu zcela nepropadl. Nestal se jeho loutkou, která čeká na povel svého vodiče. Dával za pravdu Tarrouovi, který řekl: „Nakonec je hrozně hloupé, žít jen pro mor. Toť se ví, člověk musí bojovat kvůli postiženým. Ale k čemu je ten boj, když člověk přestane mít jinak

---

⁸⁹ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 149

⁹⁰ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 152.

všecko rád?“⁹¹ Poslední dobou ho čím dál častěji přepadaly pocity lítosti, které se mu však dařilo víceméně potlačovat. Snažil se zachovávat profesionalitu, i když to mnohdy nebylo jednoduché. I v tak otrlém a silném muži, kterým Rieux byl, dřímalo soucitný, ustaraný a hlavně bezradný člověk. Občas ho přepadaly stavy, kdy říkal: „mám někdy chvíle, kdy se ve mně všechno bouří a kdy necítím už nic jiného než odpor.“⁹²

Během pár dní začala křivka znázorňující počty mrtvých stagnovat. Netrvalo dlouho a toužebný výsledek se pozvolna dostavil. Séra najednou zázračně zabírala, některým ani nemusela být podávána, protože se uzdravili i bez nich.

Postupy při léčbě moru byly po celou dobu jeho trvání stejné. Z nevysvětlitelných důvodů však začaly zabírat až ke konci epidemie. „Zdálo se, že teď zase nastala štvánice na mor...jeho náhlá slabost dodala sil... zbraním, jimiž se až dosud proti němu bojovalo.“⁹³

Intenzita nemoci klesala. Stále tu ovšem byla plicní forma moru, která společnost znepokojovala. Nicméně na mor zemřelo už jen malé procento lidí. Mor „v krátké době pozbyl skoro všechny síly, které po měsíce shromažďoval.“⁹⁴ O to trýznivější bylo pro nakažené umírání v euforii, která se zmocňovala všech od okamžiku zveřejnění statistik oznamující ústup moru. Snad nemůže být větší nespravedlnosti než zemřít na dohled osvobození z morového vězení. „Byli to prostě smolaři a mor je zabil, zrovna když byli plni naděje.“⁹⁵

To se také stalo Tarrouovi, který se po dlouhé spolupráci stal Rieuxovým nejlepším přítelem. Doktor Rieux si uvědomoval, že trýznivé není pouze utrpení, ale že i mír a klid nikdy nemůže být bezbolestný pro ty, kteří přišli o někoho velmi blízkého.

---

⁹¹ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 204.

⁹² CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 175.

⁹³ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 214.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

Nakonec však mor přeci jen ustoupil tak náhle, jak udeřil. Obyvatelům Oranu se do tváří opět pozvolna navracel úsměv. Město zachvátilo všeobecné veselí. Ulice se plnily davy radujících se a oslavujících lidí, shledávajících se svými blízkými, od kterých byli odloučeni téměř rok.

Rieux se však nemůže zbavit obavy, která ho znepokojuje a brání mu naplno se radovat s ostatními. A sice, že mor nikdy úplně nezmizí, že se schovává ve skříních, ve sklepech v kapesnících a že jednou bude opět trýznit nějaké obyčejné mírumilovné město.⁹⁶

---

⁹⁶ CAMUS. A. Mor. Praha: Garamond, 2007. s. 245.

4. ANALOGIE DOKTORA RIEUXE A SISYFA

Postava doktora Bernarda Rieux mě, svým posláním v příběhu, velice připomíná Sisyfa z Homérových básní, v nichž figuruje jako absurdní hrdina potrestaný za své neuvážené činy nikdy nekončícím valením balvanu na vrcholek hor. Odtud mu však vždy onen balvan spadne zpátky dolů.

Rieux, ač se ničím, na rozdíl od Sisyfa, neprovinil, byl někým, možná podle slov Panelauxe, Bohem, „potrestaný“ tím, že musel nést tíhu zodpovědnosti za lidi nakažené morem.

Oba byli na první pohled potrestaní stejně. Museli vykonávat zdánlivě „zbytečnou a beznadějnou práci.“⁹⁷ Avšak stejně jako Sisyfos, jenž ve svém životním údělu našel štěstí v tom, že „samo snažení dostat se na vrchol stačí zaplnit lidské srdce.“⁹⁸, tak i Rieux věřil svému poslání a byl přesvědčen o smysluplnosti své práce. Díky tomu, že měl toto na paměti, se dokázal tolikrát postavit znovu na nohy, kolikrát mu je mor podrazil. V tom vidím jistou paralelu mezi oběma „hrdiny“.

Ona podobnost hlavních postav z různých románů u Camuse není žádným nečekaným jevem. Přesto mi přišlo jejich krátké porovnání zajímavé a přínosné.

---

⁹⁷ CAMUS, A. Mýtus o Sisyfovi. Praha: nakladatelství Svoboda, 1995. s. 161.

⁹⁸ CAMUS, A. Mýtus o Sisyfovi. Praha: nakladatelství Svoboda, 1995. s. 166.

ZÁVĚR

Morová epidemie, která zachvátila Oran, byla zkouškou odolnosti pro tamní obyvatele, kteří museli vynaložit obrovské duševní i tělesné úsilí, aby mohli čelit této nevyzpytatelné a zákeřné chorobě. Nebránili se pouze nemoci, museli se poměřit s absurdními situacemi, z nichž nebylo snadné nalézt východisko. Potýkali se s přesilou a přesto se jim podařilo zvítězit. To je důkazem, že i zdánlivě bezvýchodné situace, jsou řešitelné a že záleží pouze na jednotlivci, jak se s nimi vyrovná.

Ač zde mor symbolizuje především zlo, které zabíjí, z jiného úhlu pohledu v něm můžeme nalézt i něco pozitivního. Člověka, jenž prožije takové hrůzy, které se děly v Oranu, musí ony zážitky zákonitě poznamenat. Samozřejmě, že si odnáší šrámy na duši a vzpomínky, které by radši zapomněl. Avšak právě ony vzpomínky, jenž zobrazují skutečné události, nutí dívat se na svět jinýma očima. Člověk si najednou uvědomuje, že to, co dříve shledával důležitým, je nyní malicherné a nepodstatné. Jeho žebříček hodnot zaznamená změny především v horních partiích. Tam, kde u některých bývaly peníze a úspěch, nyní zaujímá místo zdraví.

Camusův *Mor* je ztělesněním dvou protipólů. Za prvé síly a ničení. Tyto atributy představuje mor. Za druhé opět silou a k tomu odvahou. Těmito vlastnostmi byli obdařeni ti, kdo se s morem potýkali v čele s doktorem Rieuxem. Na první pohled by se zdál poměr sil vyrovnaný, avšak při důkladnějším zamyšlení se ukáže, že spojení síly a odvahy je pevnější a urputnější. Důkazem toho je rozuzlení románu, kdy opravdu dobro zvítězí nad zlem. Rieux a jeho přátelé se nevzdali. Ten, kdo naštěstí složil zbraně byl mor.

Cílem mé práce bylo představit Alberta Camuse jako, mimo jiné, filosofa- existencialistu. Ač svoji příslušnost k tomuto směru popíral, jeho tvorba hovořila proti němu. Prakticky ve všech svých dílech se zaměřuje na

tématiku existence, kterou následně zajímavě rozpracovává. Neobvyklé a přitom velmi sympatické se mi zdálo, že své názory a pojetí dané problematiky neformuloval do naučného textu přednáškového typu, nýbrž že je začleňoval do děje, ve kterém vše, většinou srozumitelně, vysvětlil.

BIBLIOGRAFIE

- BUDINSKÝ, Libor. *Lidové noviny*. 4. ledna, 2000. s. 24.
- CAMUS, Albert. *Mor*. 3. vyd. Praha: Garamond, 2007. ISBN 978-80-86955-75-9.
- CAMUS, Albert. *Mýtus o Sisyfovi*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1995. (Výběr.)
- CAMUS, Albert. *Člověk revoltující*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1995. ISBN 80-202-0584-5. (Výběr.)
- ČERNÝ, Václav. *První a druhý sešit o existencialismu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1992. ISBN 80-204-0337-X. (Výběr.)
- DUBSKÝ Ivan *Caligula. Stav obležení*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1965. (Výběr.)
- JANKE, Wolfgang. *Filosofie existence*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0510-0. (Výběr.)
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Filosofický slovník*. 2. vyd. Olomouc: Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-064-4. (Výběr.)
- PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filosofie*. 4.vyd. Praha: Herrmann&synové, 1997. (Výběr.)
- STÖRIG, H. Joachim. *Malé dějiny filosofie*. 7. vyd. Kostelní Vydří: nakladatelství Karmelitánské, 2000. ISBN 80-7192-500-2. (Výběr.)
- TOMÁŠKOVÁ, Milena. *Obálka Moru*. Praha: Garamond, 2007.
- VALIUNAS, Algis. *Sartre a Camus. Konec jednoho přátelství*. *Revue politika, proglas* č. 2. CDK. Roč. 3, 2005.